

розвитку підприємства є управління заради прибутку. Тобто необхідно утримувати конкурентні позиції в прибуткових сегментах (регіонах ринку), базувати подальший розвиток на посиленому проникненні на ринок за рахунок модернізації потужностей діючих борошномельних підприємств, мінімізувати інвестиції.

Таким чином, на прикладі діяльності ЗАТ “Станкінпром” доведено ефективність використання запропонованого механізму. Подальшими напрямками дослідження може бути розробка методики оцінки ефективності заходів технічного переозброєння.

1. Харківська область в 2004 році: Статистичний щорічник / Держкомстат України, Головне управління статистики у Харківській області. – Харків, 2005.

2. Тимонін О.М., Ларіна К.В. Стратегічне управління промисловим підприємством на основі концепції маркетингу // Вісник ХНУ ім. В.Н.Каразіна. Економічна серія. – 2005. – №650. – С.146-153.

3. Круглова Н.Ю. Инновационный менеджмент. – 2-е изд., доп. – М.: Изд-во РДЛ, 2001. – 352 с.

4. Ансофф И. Новая корпоративная стратегия. – СПб: Питер Ком, 1999. – 416 с.

5. Селиванов С.Г., Иванова М.В. Теоретические основы реконструкции машиностроительного производства. – Уфа: Гилем, 2000. – 312 с.

6. Цлаф В.М. Реформирование промышленного предприятия

// www.cfin.ru/management/tslaf.html.

Отримано 07.02.2006

УДК 658.5 : 504.06

І.В.ТОКМАКОВА

Українська державна академія залізничного транспорту, м.Харків

УДОСКОНАЛЕННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА ВІТЧИЗНЯНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

Розглядаються основні підходи еколого-економічного управління підприємством, використання яких дозволить підвищити ефективність екологічної діяльності. На базі виділених підходів розроблено методику планування та організації екологічної діяльності на вітчизняних підприємствах.

Сьогодні можливість отримання переваг у вирішенні різноманітних екологічних проблем пов'язують з діяльністю в галузі еколого-економічного управління підприємством, що обумовило при удосконаленні організації екологічної діяльності на вітчизняних підприємствах використати основні підходи такого управління.

Еколого-економічне управління підприємством (ЕЕУП) – це система управління діяльністю підприємства, спрямована на досягнення екологічних цілей, проектів і програм, розроблених на основі принципів екоефективності і екосправедливості [3].

В Україні ЕЕУП ще не набуло широкого розповсюдження, незважаючи на те, що вже в серпні 1997 р. стандарти серії ISO-14000 були локалізовані шляхом затвердження Держстандартів України ДСТУ – ISO 14001-97, 14004-97, 14010-97, 14011-97 и 14012-97 [2].

Аналіз літератури [1, 4-6] стосовно впровадження систем ЕЕУП свідчить про значну зацікавленість українських науковців означеною проблемою і дозволяє визначити головні принципи, мотиви та позитивні сторони такого управління.

Найменш вирішеним питанням є формування механізму розбудови ефективної системи ЕЕУП на сучасних вітчизняних підприємствах, що окреслює основну мету дослідження, а саме розробка практичних рекомендацій щодо удосконалення екологічної діяльності через екологізацію управління підприємством.

Для досягнення поставленої мети необхідно вирішити такі задачі:

- 1) визначити основні підходи ЕЕУП, що дозволяє підвищити ефективність екологічної діяльності на вітчизняних підприємствах;
- 2) розробити методичні рекомендації щодо планування та організації екологічної діяльності.

Дослідження ЕЕУП свідчить, що таке управління багато в чому визначає можливість досягнення швидких результатів у рішенні екологічних проблем, очевидних для персоналу підприємств, населення, громадськості, інвесторів, акціонерів, місцевої влади. Одержання швидких очевидних результатів у вирішенні екологічних проблем, у першу чергу, пов'язано з екологічним порядком на виробництві (порядок на промисловій площадці в цілому, у санітарно-захисній зоні, у робочих зонах і офісах, у складському господарстві, у розміщенні і видаленні відходів і т.п.).

Такі результати забезпечуються при застосуванні основних підходів ЕЕУП, а саме:

- 1) визначення екологічної політики. Заснована на первісній оцінці впливу підприємства на навколишнє середовище, екологічна політика являє собою заяву про свої наміри і принципи, пов'язані із загальною екологічною ефективністю, і служить підставою як для дії, так і для встановлення цільових і планових показників;

- 2) складання плану здійснення екологічної політики. Планування має базуватися на обліку екологічних аспектів, тобто на визначенні колишнього, поточного і потенційно можливого сприятливого і несприятливого впливу діяльності на навколишнє середовище;

- 3) залучення персоналу до екологічної діяльності на всіх рівнях. При цьому повинні бути розроблені відповідні системи стимулювання і мотивації екологічно релевантного поведіння працівників;

4) проведення контролю і коректування дій, що засновані на моніторингу і виміру основних характеристик операцій і видів діяльності, які можуть істотно впливати на навколишнє середовище.

Удосконалення організації екологічної діяльності на основі виділених підходів призвано отримати такі потенціальні вигоди:

- систематизувати існуючі заходи екологічної діяльності;
- виявити потенціали зниження екологічних витрат;
- підвищити мотивацію співробітників;
- підвищити інноваційний потенціал;
- покращити відносини з владою;
- покращити репутацію і підвищити конкурентоспроможність.

Використовуючи наведені вище підходи, з метою підвищення ефективності екологічної діяльності підприємства пропонується наступна методика планування та організації екологічної діяльності підприємства (рисунок), яка включає етапи:

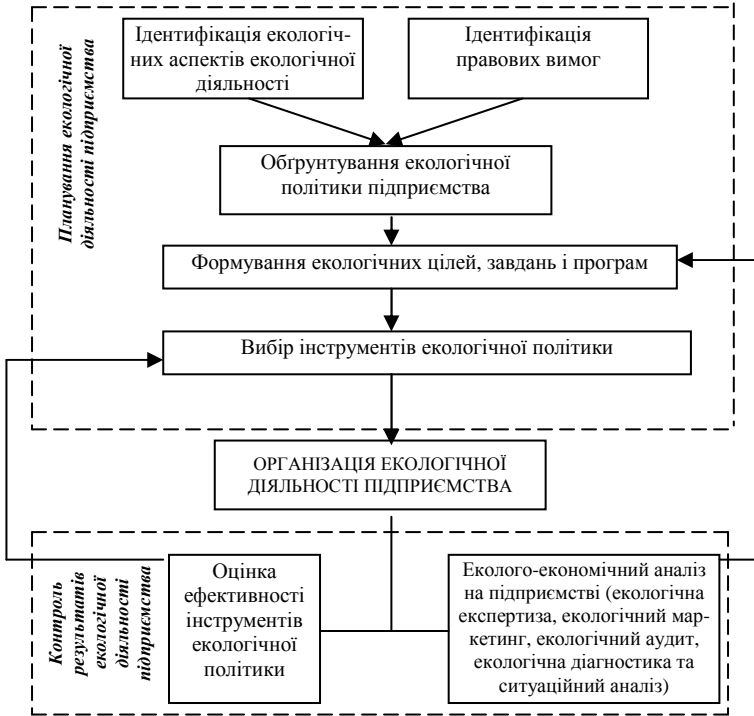
- 1) ідентифікація екологічних аспектів діяльності підприємства і правових вимог;
- 2) поетапне планування екологічної діяльності підприємства, визначення напрямків і завдань організації екологізації, вибір інструментів екологізації;
- 3) організація екологічної діяльності;
- 4) комплексна оцінка ефективності інструментів екологічної політики;
- 5) оцінка екологічної діяльності на базі еколого-економічного аналізу.

Планування екологічної діяльності має базуватися на обліку екологічних аспектів та врахуванні вимог законодавчих та інших регламентних актів, що потребує проведення:

а) ідентифікації екологічних аспектів, які витікають з минулих, поточних і планових видів діяльності, продукції або послуг з тим, щоб визначити суттєві впливи на навколишнє середовище;

б) ідентифікації правових вимог, що застосовуються до екологічних аспектів її діяльності, продукції або послуг.

Екологічна політика представляє собою заяву підприємства про свої наміри і принципи, пов'язані з його загальною екологічною ефективністю, яка служить основою як для дій, так і для постановки цільових та планових екологічних показників. Визначення екологічної політики проводиться керівництвом і відображає його зобов'язання щодо підвищення ефективності екологічної діяльності. Реалізація екологічної політики потребує постановки екологічних цілей, виробки завдань та програм екологізації.

Загальна схема методики планування екологічної діяльності на підприємстві

Наступний етап включає вибір інструментів екологічної політики і установку цільових та планових показників, які підприємство має досягнути.

Організацію екологічної діяльності підприємства доцільно здійснювати за наступними напрямками:

- визначення відповідальних осіб (підрозділів) підприємства;
- розподіл посадових обов'язків, повноважень і відповідальності;
- розробка процедур прийняття екологічно значимих рішень;
- забезпечення необхідними людськими, фінансовими і матеріальними ресурсами (включаючи діяльність щодо попередження надзвичайних екологічних ситуацій і діяльність в умовах таких ситуацій);
- визначення вимог до формування і ведення необхідної внутрішньої документації;
- організація взаємодії з основними зацікавленими в екологічних аспектах діяльності підприємства особами і сторонами (формальні

і неформальні взаємодії);

- здійснення добровільної екологічної діяльності підприємства.

Важливою складовою екологізації управління є контроль результатів і корегування дій, що передбачає проведення оцінки ефективності інструментів екологічної політики підприємства та еколого-економічної оцінки екологічної діяльності в цілому.

Оцінка ефективності інструментів екологічної політики має бути комплексною і враховувати як кількісні, так і критеріальні якісні показники.

Оцінка екологічної діяльності проводиться за допомогою еколого-економічного аналізу, складовими елементами якого є екологічні експертиза, маркетинг, аудит, діагностика та ситуаційний аналіз.

Враховуючи низьку мотивацію вітчизняних підприємств стосовно покращення екологічної діяльності, слід відмітити, що використання оцінки ефективності інструментів екологічної політики і оцінки екологічної діяльності, пов'язане як з досягненням поставлених цілей і можливістю постійного удосконалення екологічної діяльності, так і з покращенням і підвищенням результативності основної діяльності підприємства. Тому постає необхідність у подальших дослідженнях проаналізувати сучасні методики розглянутих вище оцінок і визначити основні напрямки їх удосконалення.

Таким чином, використання основних підходів ЕЕУП, направлених на екологізацію управління підприємством, сприяє підвищенню ефективності екологічної діяльності.

1. Галушкіна Т.П. Экономические инструменты экологического менеджмента (теория и практика) – Одесса: Ин-т проблем рынка и экон.-эколог. иссл-ний, 2000. – 279 с.
2. Долина Л.Ф. Стандартизация та метрологія у сфері охорони довкілля. Ч.1. Основи стандартизації та метрології. – Дніпропетровськ: Континент, 2004. – 187 с.
3. ДСТУ ІСО 14001-97. Системи управління навколишнім середовищем. Склад та опис елементів і настанови щодо їх застосування. – К.: Держстандарт, 1998.
4. Мишенин Е.В. Экономический механизм экологизации производства. – Сумы: НПП «Мрія-1» ЛТД, 1996. – 138 с.
5. Садеков А.А. Механизмы эколого-экономического управления предприятием. – Донецк: ДонГУЭТ, 2002. – 310 с.
6. Савченко О.Ф. Економіко-управлінські проблеми охорони навколишнього природного середовища на підприємствах України: теорія, методологія, практика. – К.: РВПС НАН України, 2001. – 248 с.

Отримано 04.04.2006